

Türkiye Göç Araştırmaları Merkezi
(TÜGAM)

Kavram Analizi:

Duldung

(Müsamaha Belgesi)

Şevval Nur Acuner

2026/02

www.gocvakfi.org | info@gocvakfi.org

DULDUNG
(MÜSAMAHA BELGESİ)

(2026/02)

YAZAR:
Şevval Nur Acuner

TÜRKİYE GÖÇ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ (TÜGAM)

GRAFİK TASARIM:
Ruha Medya A.Ş.

E ISBN:
978-625-5830-29-6

Göç Araştırmaları Vakfı
Hacettepe Mahallesi Fener Sokak No: 5
06230 Altındağ/Ankara, Türkiye
Tel.: (0312) 473 76 11
Fax: (0312) 473 79 11

Kitapçığın tüm yayın hakları Göç Araştırmaları Vakfına aittir.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak
sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz.
Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

İçindekiler

Giriş	2
Duldung'un Tanımı ve Özellikleri	3
Duldung Uygulamasının Güncel Görünümü ve Tarihsel Gelişimi	5
Sonuç	7
Kaynakça	8

Giriş

Bir ülkede yasal kalma şartları bulunmayan ve bu nedenle ülkeyi terk etmesi istenen ancak sınır dışı edilemeyen yabancılarla karşılaşan devletler, çoğu zaman klasik ikamet ve uluslararası koruma rejimlerinin dışında kalan ara hukuki ve idari düzenlemelere başvurmaktadır. Literatürde eşikte yasallık (liminal legality) kavramı ile ifade edilen bu olgu, bireylerin yasal ile yasa dışı arasında bir eşikte konumlandığı, belirsizlik ve geçicilikle karakterize edilen ara hukuki alanlara işaret etmektedir. (Abrego, Lakhani, 2015, s.265-266). Bu bağlamda, Almanya’da sınır dışı edilemeyen yabancıların ülkedeki varlığının yönetiminde önemli bir rol oynayan **Duldung** uygulaması, hukuki statü ile fiilî kalış arasındaki gerilimi somutlaştıran örneklerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Duldung'un Tanımı ve Özellikleri

Duldung kavramı, Türkçe literatürde en yaygın biçimde “müsamaha (belgesi)” olarak çevrilmekte; ayrıca kavramın ifade ettiği duruma atıfla “sabır gösterilen”, “hoşgörülen” ya da “tolere edilen kalış” şeklinde de kullanılmaktadır. Kavramın Almanca resmî adı “Bescheinigung über die vorübergehende Aussetzung der Abschiebung” olup Türkçeye “Sınır Dışı Edilmenin Geçici Olarak Askıya Alınma Belgesi” olarak çevrilebilir. Söz konusu düzenleme, Almanya İkamet Yasası’nın 60a maddesinin ikinci fıkrasına dayanmaktadır (AufenthG, md. 60a/2). Duldung, ülkeden ayrılma yükümlülüğü bulunan kişilerin sınır dışı edilmesinin hukuki veya fiilî nedenlerle geçici olarak askıya alındığını belgelemekte ve bu süreçte kişinin ülkede fiilen bulunması idari makamlar tarafından tolere edilmektedir. Düzenlemenin temel amacı, kalıcı bir ikamet hakkı tesis etmekten ziyade, gönüllü geri dönüş ya da sınır dışı etmenin mümkün hâle gelmesine kadar geçen süreci hukuki bir çerçeveye oturtmaktır (Hügel, Voigt, 2010, s.1-2). Duldung, literatürde ne kalışın ne de ayrılışın kesin biçimde gerçekleştiği, hukuki belirsizlikle karakterize edilen bir “askıda kalma” (Schwebezustand) durumu olarak değerlendirilmektedir (Schütze, 2025, s. 2). Duldung, hukuki tasarımı itibarıyla geçici bir düzenleme olarak öngörülmesine rağmen, uygulamada sıklıkla uzun yıllar boyunca yenilenmekte ve bu durum literatürde Ketten-duldung (zincirleme (üst-üste) sabır gösterilen) olarak adlandırılan bir süreklilik hâlini almaktadır. Söz konusu süreklilik, on ya da yirmi yıla varan dönemler boyunca devam edebilmekte; hatta bazı vakalarda bireyin tüm yaşam süresini kapsayacak bir nitelik kazanabilmektedir (Schütze, 2022, s. 423). Bu bağlamda Kettenduldung olgusu, hukuk-ken geçici olarak tasarlanan bir statünün fiiliyatta kalıcı hâle gelmesiyle ortaya çıkan ve literatürde “kalıcı geçicilik” olarak tanımlanan yapısal bir belirsizlik durumuna işaret etmektedir (Menjívar, 2006, s. 1001).

Duldung belgesi, sınır dışı etmenin hukuki ya da fiilî nedenlerle geçici olarak gerçekleştirilemediği hâllerde düzenlenmekte ve her somut olay, kendi koşulları çerçevesinde ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, Duldung verilmesine yol açan gerekçeler genel olarak iki ana başlık altında ele alınabilir. İlk grubu, sınır dışı etmeyi fiilen veya hukuken imkânsız kılan engeller oluşturmaktadır. Geri kabulün sağlanamaması veya geçerli seyahat belgelerinin bulunmaması nedeniyle yolculuk yapamaması ya da sınır dışı edilmenin aile hayatına orantısız bir müdahale teşkil etmesi bu tür engeller arasında yer almaktadır. İkinci grupta ise kişinin Almanya’da kalışının acil nitelik taşıyan insani

ya da kişisel nedenlerle gerekli olduğu durumlardır. Devam eden tıbbi tedavi, bakıma muhtaç bir aile ferdine fiilen bakım sağlanması veya sürdürülen eğitim faaliyetlerinin kesintiye uğramaması bu kapsama girmektedir (Asylum Info Germany, 2025).

Duldung rejimi, temel haklara yönelik ciddi kısıtlamalar içermektedir. Bu kapsamda kişiler belirli bir yerde ikamet etmeye zorlanabilmekte ve hareket özgürlükleri önemli ölçüde sınırlandırılabilir. Sosyal yardımlara erişim genellikle sınırlı tutulmaktadır. Çalışma hakkı ise çoğu durumda idarenin iznine ve takdirine bağlıdır. (Asylum Info Germany, 2025). Bu yapısal kısıtlamalar, Duldung'u yalnızca geçici bir idari tedbir olmaktan çıkararak göç ve iltica rejimleri içinde süreklileşmiş bir hukuki belirsizlik ve kırılganlık alanı hâline getirmektedir. Ek olarak Duldung altında bulunan kişilerin ülkede fiilen bulunmaları idare tarafından tolere edilse de ikametleri düzenli bir statü olarak tanınmaz ve bu nedenle "irregulär" (düzensiz) bir konumda değerlendirilmeye devam eder. Bu durum, sınır dışı edilme ihtimalinin her zaman varlığını korumasına yol açar. Sınır dışı edilme tehdidi fiilen gerçekleşmese dahi hukuken mümkün olma hâlini sürdürdüğü ölçüde bireylerin gündelik yaşamlarını ve toplumsal konumlarını etkileyen temel bir unsur hâline gelir (Schütze, 2025, s. 2).

Duldung Uygulamasının Güncel Görünümü ve Tarihsel Gelişimi

Güncel istatistikler, Duldung uygulamasının Almanya’da belirli ülke grupları bakımından yoğunlaştığını ve geçicilik iddiasıyla bağdaşmayan bir görünüm sergilediğini ortaya koymaktadır. 31 Mart 2025 tarihi itibarıyla Duldung kapsamında bulunan kişilerin önemli bir bölümünü Irak (yaklaşık 18.500 kişi), Türkiye (15.100), Rusya Federasyonu (10.100), Suriye (9.600) ve Nijerya (9.600) vatandaşları oluşturmaktadır. Toplamda yaklaşık 181.500 kişinin Duldung statüsü altında yaşadığı bu tabloda, grubun yaklaşık yüzde 27’sinin reşit olmayanlardan oluşması ve yaklaşık yüzde 41’inin beş yılı aşkın süredir Duldung altında bulunması dikkat çekicidir (Mediendienst Integration, 2025). Bu veriler, Duldung’un hukuken geçici bir düzenleme olarak öngörülmesine rağmen, uygulamada uzun süreli ve süreklilik arz eden bir statü benzeri işlev gördüğünü göstermektedir. Öte yandan, Ukrayna gibi bazı ülkelerden gelen kişiler bakımından, sınır dışı etmenin fiilen mümkün olmadığı durumların Duldung rejimi dışında kalan hukuki araçlarla karşılanabildiği görülmektedir (Asylum Information Database [AIDA], 2024, s. 22). Bu durum, sınır dışı edilemezlik olgusunun uygulamada her zaman aynı hukuki araçlarla ele alınmadığını ve statü belirleme süreçlerinde ülkeye özgü değerlendirmelerin etkili olabildiğini düşündürmektedir.

Duldung’un geçici bir çözüm olarak nasıl şekillendiğini ve zaman içinde nasıl dönüştüğünü ortaya koymak önem taşımaktadır. Duldung, Almanya’da ilk kez 1965 tarihli Yabancılar Yasası’nda düzenlenmiş ve sınır dışı edilemeyen kişilere yönelik geçici bir çözüm olarak öngörülmüştür. Bu dönemde Duldung’un tanınması, idarenin geniş takdir yetkisine bağlıydı. 1990 tarihli Yabancılar Yasası ile bu takdir alanı daraltılmış ve Duldung, sınır dışı etmenin fiilen veya hukuken mümkün olmadığı hâllerde kural olarak tanınması gereken bir uygulama hâline getirilmiştir. 2004 tarihli İkamet Yasası, Duldung’u 60a maddesi kapsamında düzenlemiş olmakla birlikte bireye doğrudan bir hak tanımayan ve sınırlı koşullara dayalı bir yapı benimsemiştir. Bu durum, kişisel ve insani nedenlerin yeterince dikkate alınamamasına yol açmış ve bunun üzerine 2007 yılında yürürlüğe giren Yönergelerin Uygulanmasına Dair Kanun ile idarenin takdir yetkisine dayalı müsamaha mekanizması (Ermessensduldung) yeniden sisteme dâhil edilmiştir (Hügel & Voigt, 2010, s. 5).

31 Aralık 2022 tarihinde yürürlüğe giren ve İkamet Yasası'nın 104c maddesinde düzenlenen Chancen-Aufenthaltsrecht (ikamet hakkı ihtimali), Duldung veya Duldung Light statüsünde bulunan kişilere, belirli şartlar altında, 18 ay süreyle geçerli bir geçici oturum izni tanıyan bir düzenlemedir. Chancen-Aufenthaltsrecht, kişilere tanınan süre zarfında kalıcı bir ikamet iznine geçiş için gerekli koşulları yerine getirme imkânı sunmayı amaçlamakta olup uzun süredir devam eden hukuki belirsizliği azaltmayı hedeflemektedir (Handbook Germany, 2025). Düzenleme, 31 Ekim 2022 tarihi itibarıyla en az beş yıldır Almanya'da Duldung veya Duldung Light kapsamında bulunan ve kanunda öngörülen dışlayıcı şartlara tabi olmayan kişileri kapsamaktadır. Bu süre içinde, kalıcı bir ikamet iznine geçiş bakımından aranan temel koşulların özellikle dil yeterliliği ile geçimin bağımsız olarak sağlanması şartlarının yerine getirilmesi gerekmektedir (Peitz & Carwehl, 2025, s. 2).

Eylül 2024 itibarıyla 76.107 kişi Chancen-Aufenthaltsrecht kapsamında 18 aylık geçici oturum izni almıştır. Bu rakam, düzenlemeden yararlanma imkânı bulunan kişilerin yaklaşık yarısına karşılık gelmektedir (Peitz, Carwehl, 2025, s. 2). Uygulama verileri, bu düzenlemenin özellikle Duldung Light kapsamında bulunan kişiler bakımından dikkate değer sonuçlar doğurduğunu ortaya koymaktadır. Duldung Light, kimlik tespit sürecinde iş birliği yükümlülüğünü yerine getirmediği kabul edilen kişilere uygulanan; çalışma yasağı ve sosyal haklara erişimde ciddi sınırlamalar içeren, daha ağır yaptırımlarla karakterize edilen bir Duldung türüdür (Asylum Info Germany, 2025). Geçici hukuki korumanın sağlanması, bu gruptaki kişilerin kimlik tespitine yönelik iş birliğini artırmış ve kimliği belirlenebilenlerin oranı yüzde 49'a yükselmiştir (Peitz, Carwehl, 2025, s. 11). Bu sonuç, oturum güvencesine dayalı yaklaşımların, yaptırıma ağırlık veren yöntemlere kıyasla iş birliğini daha fazla teşvik ettiğini göstermektedir.

Sonuç

Duldung, hukuken geçici bir araç olarak tasarlanmış olmasına rağmen uygulamada uzun süreli bir belirsizlik rejimine dönüşmektedir. Haklara erişimdeki sınırlamalar ve sürekli sınır dışı edilme ihtimali, bu durumu kalıcı bir kırılganlık hâline getirmektedir. Chancen-Aufenthaltsrecht, bu yapısal soruna yönelik önemli bir müdahale olarak öne çıkmakta ve sağladığı geçici hukuki güvenliğin entegrasyonu ve idareyle iş birliğini teşvik edebileceğini göstermektedir. Bununla birlikte, kalıcı çözümler için geçici düzenlemelerin ötesine geçen, öngörülebilir ve sürdürülebilir ikamet imkânlarına dayalı bir yaklaşımın geliştirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Abrego, L. J., & Lakhani, S. M. (2015). Incomplete inclusion: Legal violence and immigrants in liminal legal statuses. *Law & Society Review*, 49(2), 265–296. https://www.researchgate.net/publication/281672065_Incomplete_Inclusion_Legal_Violence_and_Immigrants_in_Liminal_Legal_Statuses
- Almanya İkamet Yasası [Aufenthaltsgesetz – AufenthG]. (2004). Bundesgesetzblatt I, s. 1950. https://www.gesetze-im-internet.de/aufenthg_2004/BJNR195010004.html
- Asylum Info Germany. (2025). Duldung (Müsamaha Belgesi). Asylum Info Germany. <https://asylum-info-germany.de/tr/duldung>
- Asylum Information Database. (2024). Germany: Temporary protection (2024 update). European Council on Refugees and Exiles (ECRE).
- Handbook Germany. (2025). “Chancen-Aufenthaltsrecht” for people with “Duldung”. Handbook Germany. <https://handbookgermany.de/en/chancen-aufenthaltsrecht>
- Hügel, V. M., & Voigt, C. (2010). Die Duldung – Aussetzung der Abschiebung. Projekt Q, GGUA Flüchtlingshilfe. https://www.einwanderer.net/fileadmin/downloads/tabellen_und_uebersichten/duldung.pdf
- Mediendienst Integration. (2025). Wie viele Personen haben eine Duldung? <https://mediendienst-integration.de/fluechtlinge/duldung/wie-viele-personen-haben-eine-duldung/>
- Menjívar, C. (2006). Liminal legality: Salvadoran and Guatemalan immigrants’ lives in the United States. *American Journal of Sociology*, 111(4), 999–1037. <https://doi.org/10.1086/499509>
- Peitz, L., & Carwehl, A.-K. (2025). BAMF-Kurzanalyse 03/2025: Zwischen Duldung und Bleiberecht – Wie und für wen wirkt das Chancen-Aufenthaltsrecht? Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF). https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/Kurzanalysen/kurzanalyse3-2025-chancen-aufenthaltsrecht.pdf?__blob=publicationFile&v=8

Schütze, T. (2022). The (non-)status of 'Duldung': Non-deportability in Germany and the politics of limitless temporariness. *Journal of Refugee Studies*, 36(3), 409–429. <https://doi.org/10.1093/jrs/feac056>

Schütze, T. (2025). Duldung. In I. Bartels, I. Löhr, C. Reinecke, P. Schäfer, L. Stielike & M. Stierl (Eds.), *Inventar der Migrationsbegriffe*. <https://doi.org/10.48693/625>

daha fazla bilgi için

@goc_vakfi

/gocarastirmalarivakfi